

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

The Effect of Gender Factor on Social Maturity Level of 5th and 6th Class Students of Secondary School

*Yusuf YILDIRIM*¹
Scientist

*Erdal AKPINAR*²
Erzincan University, Faculty of Education, Social Studies Education

---

ABSTRACT

In this study, the social maturity levels of 5th and 6th class students have been examined according to their gender. The study was practiced in 13 secondary schools in İnegöl district of Bursa. The sample of the study are 267 students chosen from 5th and 6th classes of secondary schools. In the study, Social Maturity Scale was used. Social Maturity Scale is a general scale consisted of six sub-dimension. According to our findings, the social maturity levels of students differ significantly between gender ($p < 0.05$). As a matter of fact, female students' social maturity level is much higher than male students'. Also, according to the gender; it has been detected that there is a significant relationship between the values of sedulity, responsibility, being respectful for rights and liberties. The research results clarify the relationship between students' social maturity level and the values they have and gender factor.

Key Words: Social Maturity Level, Values Education, The Gender Factor, Social Studies Education.

ARTICLE INFO

Received: 15.01.2016

Revision received:
27.03.2014.

Accepted: 21.04.2016

Published online:
30.04.2016

---

¹ Scientist, yusufyildirimakademik@gmail.com

² Prof. Dr. Erzincan University, Faculty of Education, Social Studies Education, eakpinar@erzincan.edu.tr

Cinsiyet Faktörünün Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Olgunluk Düzeyine Etkisi

Yusuf YILDIRIM¹

Bilim Uzmanı

Erdal AKPINAR²

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi

---

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Bu çalışmada 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal olgunluk düzeyleri araştırılmıştır. Çalışma, Bursa'nın İnegöl İlçesindeki 13 ortaokulda yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini ortaokul 5. ve 6. sınıflardan seçilen 267 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada Sosyal Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Sosyal Olgunluk Ölçeği, altı alt boyuttan oluşan genel bir ölçektir. Bulgularımıza göre, öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyi cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Nitekim kız öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyi, erkek öğrencilerden çok daha yüksektir. Ayrıca cinsiyete göre; çalışkanlık, sorumluluk, haklara ve özgürlüklere saygılı olma değerleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, cinsiyet faktörü ile öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyi ve sahip olduğu değerler arasındaki ilişkiye açıklık getirmektedir.

Alınma

Tarihi: 17.03.2016

Düzeltilmiş hali alınma

tarihi: 21.04.2014.

Kabul Edilme Tarihi:

23.04.2016

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 30.04.2016

Anahtar Kelimeler: Sosyal Olgunluk Düzeyi, Değerler Eğitimi, Cinsiyet Faktörü, Sosyal Bilgiler Eğitimi.

Giriş

Sosyal Bilgiler dersi; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Keskin, 2008, s.3). Sosyal Bilgiler eğitiminin asıl amacı, çocuğu plânlı bir eğitimle nitelikli bir biçimde topluma kazandırmaktır (Tepecik, 2008, s.1). Sosyal Bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgileri kaynaştırarak kullanan bir öğretim yöntemidir (Öztürk, 2007, s.24).

Değer kavramı ilk kez 1918'de Znaniecki tarafından kullanılmıştır. Latince kökenli olan kavram; "kıymetli olmak" veya "güçlü olmak" anlamına gelen "valere" kökünden türetilmiştir (Fırat, 2007, s.59; Tahiroğlu, 2011, s.39). Genellikle "benimsenen, özenilen, önemsenen, üstün tutulan şey" veya "insan için önem taşıyan; insan için geçerli olan" anlamlarına gelmektedir (Aktürk, 2012, s.14). Değerler sübjektif bir nitelik taşımakta olup,

---

¹ Sorumlu Yazar: yusufyildirimakademik@gmail.com

² Prof. Dr. Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, ekpınar@erzincan.edu.tr

objektif bir temele dayanmamaktadır (Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi, 2007, 1224). Bundan dolayı değer kavramının tanımında ortak bir noktaya varılamadığı gibi, değerlerin ne olduğu konusunda da karışıklık bulunmaktadır (Bond, 1971, s.10).

Değerlerin tanımı, oluşumu ve işlevi bilim dallarına ve bilim adamlarına göre değiştiği gibi, felsefi akımlara göre de değişiklik gösterir. İdealizme göre mutlak, değiştirilemez ve evrenselidir. Realizme göre, gerçeğin yapısı ile biçimlenir. Natüralizme göre, insanların çevreyle etkileşimi sonucunda oluşmaktadır. Pragmatizme göre değer, insanın çevresindeki olgu ve olaylara gösterdiği tepkilerden kaynaklanmaktadır. Varoluşçular ise değer, kişilerin tercihleri ile ortaya çıktığını savunurlar (Ergün, 2010, s.76-83).

Değer kavramına ilişkin literatürde çeşitli tanımlara yer verilmiştir. Bu tanımlardan bazılarını kısaca yer vermek faydalı olacaktır. Değer; iyilik, bir nesne veya olayın tercih edilebilirliği, bir nesne veya olay hakkında sahip olunan fikir, o nesneye veya olaya karşı olan davranış, herhangi bir fenomen hakkındaki inançtır (Bond, 1971, s.10) Bireylerin amaçlarını, tercihlerini, tutumlarını ve davranışlarını belirlemede ölçüt olarak kullandıkları düşüncelerdir (Erden, 2005, s.89). Duyuşsal alan içerisinde yer alan düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgulardır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008, s.71). Bir kimsenin değişik durumlarda gösterdiği, sürekli davranışlarına yön veren köklü inançlardır (Akbaş, 2004, s.33). Bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkarlar ve toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir ögesini oluştururlar (Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi, 2007, 1224).

Schwartz ve Bilsky değerleri, evrensel insan gereksinimlerinin bilişsel yansımaları olarak tanımlamışlardır (Güngör, Ekşi ve Arıca, 2012, s.1273). Kant ise değer, öznenin tabiatının nesnelere zorla kabul ettirdiği bir zorunluluktan doğduğu kanaatindedir. Hartmann, değerlerin kendi başlarına var olduğunu, bunları insanın keşfettiğini, yani anlamlandırdığını ileri sürmüştür (Özensel, 2003, s.218). Yani insanlar keşfetseler de keşfetmeseler de değerler vardır. Rahts, Simon ve Harmin'e göre değerler, toplum tarafından onaylanan, bireyler tarafından benimsenen, özgürce sonuçları bilinerek seçilen, farklı değerlerle tutarlı biçimde bağlı olan ve onlara uygun hareket edilen bir yapı sergilerler. Çengelci ve Scriven'e göre değerlerin bir kısmı doğuştan gelmekte, bir kısmı ise sonradan öğrenilmektedir. Yani hayatın ilk dönemlerinden itibaren değerler vardır (Bohan, 1989, s.3).

Değerler; bireye amaç ve yön tayin eder, bireysel ve toplumsal faaliyetlerin esaslarını ve genel yönünü belirler. Bireylerin davranışlarını yargılamaya yardımcı olur. Bireyin başkalarından ne beklemesi gerektiğini ve kendisinden ne beklendiğini bilmesini sağlar. Bireyin doğru ve yanlış, haklı ve haksız, hoş giden ve gitmeyen, ahlâkî olanı ve olmayanı ayırt etmesini sağlar (Yazıcı, 2006, s.505). İnsanlar ve toplumlar tek tek değerlere sahip oldukları gibi, değerler sistemi olarak ifade edilen bir örüntüye de sahiptirler. Diğer yandan değerlerin insan ve toplum üzerinde ayrı ayrı işlevleri bulunduğu gibi, değerler sisteminin de insanlar üzerinde işlevleri bulunmaktadır (Yıldırım, 2014, 38).

Değerler, 20. yüzyıldan itibaren sosyal bilimlerin temel konularından (Sağnak, 2004, 73; Turan ve Aktan, 2008, 208) ve temel sorunlarından (Bacanlı, 1999, 597) biri haline gelmiştir. Bundan dolayı değerler farklı sosyal bilimler tarafından ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir. Kültürel, sosyal, ekonomik ve teknolojik alanda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Buna bağlı olarak değerler değişmektedir. Bu durum konunun sosyal bilimler tarafından temel bir sorun olarak kabul edilmesine zemin hazırlamıştır (Altunay ve Yalçınkaya, 2011, 8).

Göçler, boşanmalar, eğitim kurumlarının artan nüfusa yetmemesi, giderek artan suç olayları, insanlar arasında baş gösteren ve gittikçe yaygınlaşan şiddet vakaları, gençlerin

kutsal ve geleneksel değerlerden giderek uzaklaşması gibi sorunlar, toplumda birçok sosyal problemin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yıldırım, 2014, 2). Bu problemlerin toplumun her kesiminde yaygınlaşması değer konusunun farklı sosyal bilimlerden incelenmesine neden olmuştur (Plagman ve Pitner, 1969, s.3).

Eğitim, bireylere bilgi ve beceri kazandırılması yanı sıra, toplumun sürekliliğini ve gelişimini sağlayacak ölçüde ve nitelikte değer üretme, var olan değerlerin yok olmasını önleme, eski ve yeni değerlerin ilişkilendirme sorumluluğunu da üstlenmektedir (Çengelci, 2010, s.1). Bu bağlamda değerler ile eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır. Değerlerin eğitim aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılması, eğitimin vazgeçilmez olmasını sağlamıştır (Özkan, 2006, s.247). Değerler, eğitim programları aracılığıyla doğrudan veya dolaylı olarak, açık veya kapalı bir biçimde öğrencilere kazandırılmaktadır (Akbaba Altun, 2003, s.10). Değerler eğitimi sürecinde iki ana hedef gözetilir. Bunlardan birincisi bireye, diğeri ise topluma yöneliktir. Bireye yönelik olan, bütün insanların, özellikle de gençlerin daha karakterli bir hayat sürmesini ve hayatlarından memnun kalmalarını sağlamaktır. İkinci olarak ise, toplumun iyiliğine katkı da bulunmak (Akbaş, 2008, s.340) ve sahip olduğu kültürel değerleri ve töreleri korumaktır (Brawer, 1971, s.2).

Değerler eğitiminin başlıca faydaları, gençliğin bilinçlenmesi, toplumda asayişin ve huzur ortamının sağlanmasıdır. Temel insanî değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek sadece ailenin değil, okulun ve toplumun da başlıca misyonları arasındadır (Ekşi, 2003, s.80). Çünkü değerler eğitimi ancak aile, okul ve toplumun işbirliği içinde olunması halinde başarılı olabilir.

Değer eğitimi için önemli olan bir diğer nokta ise, bu eğitimin kaç yaşından itibaren çocuklara verilmesi gerektiğidir (Dilmaç, 1999, s.79). Bazı araştırmacılar, bu eğitimin çocukların zihinsel olarak soyut düşünme becerilerini kazandıktan sonra verilmesi gerektiğini savunmaktadır (Ergün, 2013, s.3). Eser ise kişilik gelişimi büyük ölçüde 0-6 yaşlarında gerçekleştiği için, eğitimin bu yaşlarda verilmesi gerektiği kanaatinde (Eser, 2012, s.15).

Değerler eğitimi sürecinde karşımıza okul, aile ve toplum olmak üzere süreci etkileyen üç ana unsur çıkmaktadır. Bunlar, bireyin yetiştirilmesinde ve toplumsallaşmasında birinci derecede sorumludurlar. Çünkü değerler eğitimi ailede başlayıp, çevre ve okulda devam etmektedir (Ulusoy, 2007, s.155). Okulun en önemli fonksiyonlarından biri, toplumun sahip olduğu değerleri öğrencilere aktarmaktır. Ancak okul sistemi ile öğrencilerin değerleri arasındaki ilişki net değildir. Her zaman eğitim sisteminin öğrencilerin sahip olduğu değerler ile uyumlu olduğuna dair açık bir kanıt yoktur (Bond, 1971, s.7). Nitekim ailelerinin verdiği değerleri kabul edip, okulda verilmek istenen değerlere karşı çıkan öğrenciler olabileceği gibi; öğretmenlerinin verdiği değerleri kabul edip, ailelerinin verdiği değerlere karşı koyan öğrenciler de bulunmaktadır (Brawer, 1971, s.2). Bundan dolayı etkili bir değerler eğitimi için okul, aile ve toplumsal kurumlar işbirliği içinde olmalıdır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, cinsiyet faktörünün ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Cinsiyet faktörünün, öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyleri üzerinde belirleyici olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede "Ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal olgunluk düzeyleri farklılaşmakta mıdır?" sorusuna cevap aranmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, 2005–2006 eğitim öğretim yılında yapılandırmacı öğretim modelini temel alan yeni Sosyal Bilgiler programını yürürlüğe koymuştur. Yapılandırmacı

model ve yeni programla birlikte değer eğitimi ön plana çıkmış, öğrencilerin sosyal olgunlukları ve ahlaki gelişimleri üzerinde daha fazla durulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda ortaokul öğrencilerinin sosyal olgunluk düzeylerini etkileyen faktörlerin, özellikle de cinsiyet faktörünün bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Bu konuda Türkiye'de özgün bir çalışmanın yapılmamış olması, gerek literatüre sağlayacağı katkı, gerekse de elde edilecek sonuçların değerler eğitiminde kullanılması bakımından bu araştırmanın önemini artırmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada *genel tarama modeli* kullanılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.

Sosyal bilimlerde, incelenecek konuların evrenleri genellikle büyüktür. Her zaman evrendeki bütün elemanları ayrıntılı bir şekilde araştırma yapmak için, yeterli zaman ve maddi koşullara sahip olmak her zaman mümkün olmayabilir. Araştırma yapmak için yeterli zaman ve maddi imkan olsa dahi, tüm ayrıntıların incelenmesi yoluyla elde edilecek bilgi yığınlarının çözümlenmesi zaman ve emek kaybına yol açmaktadır. Bundan dolayı evreni temsil ettiği düşünülen bir örneklem grubu seçilmiştir. Örneklem seçilerek yapılan araştırmalar zaman ve maliyet yönünden ekonomik olduğu gibi, çoğu zaman da bütün evrenin incelenmesiyle elde edilen sonuçlar kadar geçerli, sağlıklı ve güvenilir olabilir (Gökçe, 1988, s.77-78; Yıldırım, 2014, 96).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın örneklem grubunun belirlenmesi için, gelişigüzel örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu tür örnekleme, araştırmacının saptanan örneklem büyüklüğüne göre herhangi bir şekilde evrenin bir parçasını seçmesidir (Arlı ve Nazik, 2001, s.75). Bu araştırmanın evrenini 2013–2014 eğitim-öğretim yılında Bursa ili İnegöl ilçesinde eğitim gören ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemimiz, 267 öğrenciden meydana gelmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan ve konu için uzman görüşünden yararlanılarak tarafımızdan geliştirilen Sosyal Olgunluk Ölçeği (SOÖ) kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğrenci velilerinin kişisel bilgilerini ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise, öğrencilerin sosyal olgunluklarını ölçmeye yarayan 55 adet önermeye yer verilmiştir.

Tablo 1: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Cronbach's Alpha Güvenirlilik Katsayıları

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Faktör 1-Kültürel Mirasa Duyarlılık (KMD)	8	.43
Faktör 2-Çalışkanlık (ÇLŞ)	8	.53
Faktör 3-Doğal Çevreye Duyarlılık (DÇD)	11	.59
Faktör 4-Yardımseverlik (YRD)	6	.35
Faktör 5-Sorumluluk (SOR)	10	.71
Faktör 6-Haklara ve Özgürlüklere Saygı (HOS)	12	.69
Ölçeğin Tamamı	55	.86

Ölçeğin tamamından alınabilecek en yüksek puan 275, en düşük puan ise 55'tir. Ölçekten yüksek puan alan öğrenciler sosyal olgunluk düzeyi gelişmiş, düşük puan alan öğrenciler ise sosyal olgunluk düzeyi gelişmemiş olarak değerlendirilmiştir. Birinci ve dördüncü faktör için bulunan güvenilirlik katsayıları düşük olduğundan, ölçeğin tamamına ait sonuçlar dikkate alınmıştır. "Kültürel mirasa duyarlılık" ve "yardımseverlik" alt ölçeklerinden elde edilen puanlar güvenilir olmadığı için, bunlara ilişkin bağımsız örnek t-testi, tek yönlü ANOVA testi, ve Mann-Whitney Utesti yapılmamıştır.

Bulgular

Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Olgunluk Düzeyi

Tablo 2'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan 267 öğrencilerin Kültürel Mirasa Duyarlılık (KMD) değer düzeyi toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}$ =30,58, standart sapması (Ss)=4,76'dir. Alınan en düşük puan 16, en yüksek puan ise 40'tır. Buna göre, öğrencilerin KMD değer düzeyi, aritmetik ortalamanın üstündedir.

Tablo 2: Öğrencilerin Sosyal Olgunluk Düzeylerini Gösteren Betimleyici Analiz Verileri

Değerler	N	Madde Sayısı	Min	Max	$\bar{X}$	Ss
KMD	267	8	16	40	30.58	4.76
CLS	267	8	17	40	32.63	4.65
DCD	267	11	22	55	45.66	6.10
YRD	267	6	10	30	22.88	4.26
SOR	267	10	21	50	41.57	6.36
HOS	267	12	18	55	44,02	6,74
SOÖ	267	55	126	266	217,35	24,09

Öğrencilerin çalışkanlık (ÇLŞ) değer düzeyi toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}$ =32,63, standart sapması Ss =4,65'dir. Alınan en düşük puan 17, alınan en yüksek puan ise

40'tır. Buna göre ÇLŞ değer düzeyi, toplam aritmetik ortalamasının üstündedir. Öğrencilerin doğal çevreye duyarlılık (DÇD) değer düzeyi toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=45,66$, standart sapması $Ss =6,10$ 'dur. Alınan en düşük puan 22, alınan en yüksek puan ise 55'tir. Bununla beraber DÇD değer düzeyi, toplam aritmetik ortalamasının üstündedir. Öğrencilerin yardımseverlik (YRD) değer düzeyi toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=22,88$, standart sapması $Ss =4,26$ 'dir. Alınan en düşük puan 10, alınan en yüksek puan ise 30'dur. Elde edilen bu değer dikkate alındığında, KMD değer düzeyinin, toplam aritmetik ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sorumluluk (SOR) değer düzeyi toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=41,57$, standart sapması $Ss =6,36$ 'dir. Alınan en düşük puan 21, alınan en yüksek puan ise 50'dir. Ayrıca SOR değer düzeyinin, toplam aritmetik ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin haklara ve özgürlüklere saygılı olma (HOS) değer düzeyi toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=44,02$, standart sapması $Ss =6,74$ 'dür. Alınan en düşük puan 18, alınan en yüksek puan ise 55'tir. HOS değer düzeyinin, toplam aritmetik ortalamasının üstündedir.

Öğrencilerin sosyal olgunluk ölçeği (SOÖ) düzeyi toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=217,35$, standart sapması $Ss =24,09$ 'dur. Alınan en düşük puan 126, alınan en yüksek puan ise 266'dır. Elde edilen bu değer dikkate alındığında, öğrencilerin SOÖ düzeyinin, toplam aritmetik ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir.

Cinsiyet-Sosyal Olgunluk Düzeyi İlişkisi

Öğrencilerin cinsiyete göre çalışkanlık (ÇLŞ) düzeyine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 3'de verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 164'ü kız, 103'ü ise erkektir. Çalışkanlık değeri düzeyi puan ortalaması kız öğrencilerde 33,44, erkek öğrencilerde ise 31,35 olarak bulunmuştur. Buna göre kız öğrencilerin çalışkanlık düzeyi, erkek öğrencilerden daha yüksektir.

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Çalışkanlık Düzeyine İlişkin Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p
Kadın	164	33,44	4,60	3,666	265	,000*
Erkek	103	31,35	4,45			

*p < .001

Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasındaki çalışkanlık düzeyi puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için, bağımsız örnek t-testi yapılmıştır. Öğrencilerin çalışkanlık düzeyi, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{265}=3,666$ p < .001).

Tablo 4: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Doğal Çevreye Duyarlılık Düzeyi Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p
Kadın	164	46,16	5,61	1,676	265	,095
Erkek	103	44,88	6,76			

p> .05

Öğrencilerin cinsiyete göre doğal çevreye duyarlılık (DÇD) düzeyine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 4'de verilmiştir. Puan ortalaması kızlarda 46,16, erkeklerde ise 44,88'dir. Yani kız öğrencilerin doğal çevreye duyarlılık (DÇD) düzeyi, erkek öğrencilerden daha yüksektir. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasındaki doğal çevreye duyarlılık (DÇD) değer düzeyi puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için, bağımsız örnek t-testi yapılmıştır. Öğrencilerin doğal çevreye duyarlılık (DÇD) düzeyi, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{265}=1,676$ p > .05).

Tablo 5: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Sorumluluk Düzeyi Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p
Kadın	164	42,87	5,49	4,342	265	,000*
Erkek	103	39,50	7,09			

*p < .001

Öğrencilerin cinsiyete göre sorumluluk (SOR) düzeyine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 5'de verilmiştir. Kız öğrencilerin sorumluluk (SOR) düzeyi puan ortalaması 42,87, erkek öğrencilerin ise 39,50'dir. Kız öğrencilerin sorumluluk düzeyi erkek öğrencilerden daha fazladır. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasındaki sorumluluk düzeyi puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için, bağımsız örnek t-testi yapılmıştır. Öğrencilerin sorumluluk düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{265}=4,342$ p < .001).

Tablo 6: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Haklara ve Özgürlüklere Saygılı Olma Düzeyi Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
Kadın	164	45,01	6,15	3,054	265	,002*
Erkek	103	42,46	7,36			

*p < .01

Öğrencilerin cinsiyete göre haklara ve özgürlüklere saygılı (HÖS) olma düzeyine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir. Kız öğrencilerin haklara ve özgürlüklere saygılı olma düzeyi puan ortalaması 45,01, erkek öğrencilerin ise 42,46'dir. Buna göre, kız öğrencilerin haklara ve özgürlüklere saygılı olma düzeyi, erkek öğrencilerden yüksektir. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasındaki haklara ve özgürlüklere saygılı olma düzeyi puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için, bağımsız örnek t-testi yapılmıştır.

Öğrencilerin haklara ve özgürlüklere saygılı olma düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{265}=3,054$ $p < .01$).

Tablo 7: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Sosyal Olgunluk Düzeyine İlişkin Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	p
Kadın	164	221,25	22,38	3,408	265	,001*
Erkek	103	211,13	25,48			

* $p < .01$

Öğrencilerin cinsiyete göre sosyal olgunluk (SOÖ) düzeyine ilişkin puanları t- testi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir. Kız öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyi puan ortalaması 221,25, erkek öğrencilerin ise 211,13'tür. Kız öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyi puan ortalaması, erkek öğrencilerden daha fazladır. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasındaki sosyal olgunluk düzeyi puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örnek t-testi yapılmıştır. Öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{265}=3,408$ $p < .01$).

Tartışma ve Sonuç

Cinsiyet faktörünün değerler üzerindeki etkisini araştırmak için yapılan çalışmalarda genellikle cinsiyete göre değerlerin farklılaştığı bulunmuştur. Hatta Uyguç (Uyguç, 2003, s.94) erkeklerin daha bireysel, kadınların ise daha toplulukçu değerler eğilimine sahip olduğunu ifade etmiştir. Ahlak gelişimi kuramları arasında cinsiyet faktörüne dikkat çeken Gilligan, ahlak gelişiminde kadınlar ve erkeklerin önemli ölçüde farklılaştıklarını söylemektedir (Yıldırım, 2014). Yine cinsiyetin değerler üzerindeki etkisini incelemek amacıyla çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalarda, kadınların ve erkeklerin değerlerinde farklılaşmaların olduğu görülmüştür (Ersoy, 2009, s.213).

Bulgularımıza göre, öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyleri çalışkanlık değerine göre farklılaşmaktadır. Diğer yandan bizim bulgularımızın aksine, Akbaş'ın ilköğretim son sınıf öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada (2004, 143), cinsiyet faktörünün "çalışkan olmak" değerini farklılaştırmadığı görülmüştür.

Bulgularımıza göre cinsiyet, doğal çevreye duyarlılık değerini anlamlı bir şekilde etkilememektedir. Bunu destekler nitelikte bir bulgu da, Tahiroğlu tarafından elde edilmiştir (Tahiroğlu, 2011, s.165). Akbaş (2004, 153)'in çalışmasında benzer bir sonuca varılmıştır. Oysa öğrencilerin doğal çevreye duyarlılık düzeyinin, cinsiyet faktörüne göre farklılık göstermesi beklenmektedir. Nitekim Gömleksiz ve Cüro (2011, 120) anlamlı bir farklılık bulmuşlardır. Eser'in yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin cinsiyetlerine göre çevresel tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Çalışmamızda sorumluluk alt boyutuna ilişkin olarak, anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Aynı durum Akbaş (2004, 142) tarafından yapılan çalışmada da görülmektedir. Elde edilen bulgular, cinsiyet faktörünün öğrencilerin sorumluluk değerini etkilediğini göstermektedir. Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre sorumluluklarının daha fazla farkındadır. Bu sonuçlar, Gömleksiz ve Cüro'nun (2011, 120) bulgularıyla benzerlik taşır. Uyguç'a (2003, s.99) göre, kız öğrencilerin sahip olduğu değerler arasında, sorumluluk değeri ayrı bir öneme sahiptir. Ersoy'un (2009, s. 220) ev içi roller ve sorumluluk konusunda yaptığı çalışmada, kadınların evi içi sorumluluklarının, erkeklerden daha fazla olduğu görülmüştür.

Bu durum, evde ve okulda kız öğrencilere erkek öğrencilerden daha fazla görev ve sorumluluk verilmesinden kaynaklanmaktadır.

Haklara ve özgürlüklere saygılı olma değeri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal olgunluk düzeyi farklıdır. Çalışmaya katılan kız öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyi, erkek öğrencilerden daha yüksektir. Yine ortaokul öğrencilerinin cinsiyetleri ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür (Yıldırım, 2014, 154). Kaccı (2009) tarafından yapılan araştırmada da kız öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyi, erkek öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Ayrıca Şengün'ün (2008, 125) lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada bu sonuçları destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmış, yani kız öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyi erkek öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Bu durum araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Gilligan'a göre kadınların ve erkeklerin ahlaki duyarlılıkları, farklı gelişim gösterir (Yıldırım, 2014). Bunun ergenlik dönemine kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha erken girmeleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ergenlik dönemine erken giren kız öğrenciler ahlaki olgunlaşma sürecine de erken girerler. Ayrıca kadınların erkeklere nispeten daha duygusal olmaları, onların yardımseverlik, sorumluluk, saygı ve sevgi gibi temel insani değerleri kazanmaları konusunda gelişmelerine yardımcı olur. Erkeklerde kol gücü, kadınlarda ise duygu gücü üstündür (Güler, 2010, s.133). Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha duygusal olması, bu farklılığın kaynaklarından biridir (Ergün, 2010, s.133; Ersoy, 2009, s.213). Özmete'nin (1997) yapmış olduğu çalışmada, cinsiyete göre bireylerin önem verdiği değerlerin farklılaştığı görülmüştür.

Toplumların birbirlerinden farklı değerlere sahip olması normaldir. Diğer yandan aynı toplum içinde kadın ve erkekler benzer değerlere sahip olmasına rağmen; toplumun cinsiyete bağlı olarak yüklediği roller, kadınların ve erkeklerin değerlerini zamanla farklılaştırmaktadır (Yıldırım, 1993, s.1; Ersoy, 2009, s.218; Uyguç, 2003, s.94). Ersoy (2009, s.212) ise, cinsler arasındaki davranış ve tutum farklılığının kaynağının hormonal olduğu kanaatindedir. O'na göre kadın ve erkek beyni olguları farklı algılamakta ve değerlendirmekte, buna bağlı olarak da farklı tepki vermektedir.

Değerler eğitimi kazanımlarının belirlenmesi ve öğretilmesinde cinsiyet faktörüne dikkat edilmelidir. Öğrencilerin sosyal olgunluk düzeyi cinsiyet faktörüne göre değişmektedir. Benzer bir durum "çalışkanlık", "sorumluluk", "haklara ve özgürlüklere saygılı olma" değerleri için de geçerlidir. Bu durum, cinsiyet faktörünün göz önünde tutulduğu bir değerler eğitiminin yapılmasının gerekliliğini göstermektedir. Cinsiyete göre öğrencilerin önem verdikleri değerler de farklılaşabilmektedir (Özmete, 1997). Dolayısıyla değerler eğitimi kazanımlarının belirlenmesi ve öğretilmesinde öğrencilerin cinsiyet durumlarına ve ergenlik sorunlarına dikkat edilmelidir.

Kaynakça

- Akbaba-Altun, S.; "Eğitim yönetimi ve değerler", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Yıl: 1, S. 1, Ocak 2003, s. 7-18.
- Akbaş, O.; "İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Yıl: 17, S. 2, 2009, s. 403-414.
- Akbaş, O.; "Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirilme derecesinin değerlendirilmesi", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, 2004.
- Akbaş, O.; Sosyal Bilgilerde değerler ve öğretimi, Tay, B. ve Öcal, A. (edt), Özel öğretim yöntemleriyle Sosyal Bilgiler öğretimi (335-360), 1. bs., Ankara 2008.
- Aktürk, F.G.; "Çocukta değerler eğitimi açısından Üzeyir Gündüz'ün eserleri", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2012.
- Altunay, E. ve Yalçınkaya, M.; "Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, C. 17, S.1, 2011 s. 5-28.
- Arılı, M. ve Nazik, M. H.; Bilimsel Araştırmaya Giriş, Gazikitabevi. Ankara 2001.
- Bacanlı, H.; "Üniversite öğrencilerinin değer tercihleri". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, sayı,.20, Güz 1999, s. 597-610.
- Baydar, P.; "İlköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan soruların değerlendirilmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2009.
- Bohan, J. F.; Instrumental and Terminal Life Values of Faculty by Community College Location, Age, Experience, Highest Degree and Other Employment, *American Educational Research Association* San Francisco, March 27, 1989.
- Bond, D. J.; An Analysis of Valuation Strategies in Social Science Education Materials, Doctor Of Education, California Univ., Berkeley 1971.
- Brawer, F. B.; Application of Rokeach's Values Scalesto Community College Populations, California Univ., Los Angeles, *ERIC Clearinghouse for Junior Coll. Information*, California 1971.
- Çengelci, T.; "İlköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, 2010.
- Demircioğlu, İ. H., ve Tokdemir, M. A.; "Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Yıl: 6, S. 15, Haziran 2008, s. 69-88.
- Dilmaç, B., Kulaksızoğlu, A., ve Ekşi, H.; "Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yıl: 7, S. 3, Eylül 2007, s.1221-1261.

- Dilmaç, B.; "Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeğiyle sınanması", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, 2007.
- Dilmaç, B.; "İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 1999.
- Ekşi, H., ve Katılmış, A.; "Değerler eğitimi yaklaşımları", *Diyanet Aylık Dergisi*, S. 245, Mayıs 2011, s. 11-13.
- Ekşi, H.; "Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Yıl: 1, S. 1, Ocak 2003, s. 79-96.
- Ergün, S.; "Ergenlere verilen değerler eğitiminin öz düzenleme stratejileri üzerindeki etkisinin sınanması", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2013.
- Ergün, M.; Eğitimin Felsefi Temelleri, Demirel, Ö. ve Kaya, Z. (edt), *Eğitim Bilimine Giriş* (67-94), 5. bs. Ankara, 2010.
- Ersoy, E.; "Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği)" *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 19, S. 2, 2009, s.209-230.
- Eser, A.; "İlköğretim öğrencilerinin insani değer düzeyleri ile çevresel tutumları arasındaki ilişki", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2012.
- Fırat, N.; "Okul kültürü ve öğretmenlerin değer sistemleri" *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, 2007.
- Gökçe, B.; *Toplumsal bilimlerde araştırma*, Savaş Yayınları, Ankara 1988.
- Gömlüksiz, M. N. ve Cüro, E.; "Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Yıl: 8, S. 1, 2011, s. 95-134.
- Güngör, İ. H., Ekşi H., ve Arıca, O.T.; "Genç yetişkinlerde değer tercihlerinin narsistik kişilik özellikleri yordaması", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yıl: 12, S. 2 (Ek, Özel Sayı) Bahar 2011, s.1272-1290.
- Kacı, K.; "İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri ile duygu zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2009.
- Keskin, Y.; "Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkinliğinin araştırılması", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, 2008.
- Özensel, E.; "Sosyolojik bir olgu olarak değer", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Yıl: 1, S. 3, Temmuz 2003, s. 217-239
- Özkan, H. H.; "Popüler kültür ve eğitim", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Yıl: 14, S. 1, Mart 2006, s. 29-38.
- Özmete, Emine; "Değerlerin yaşam kalitesi üzerindeki rolü (Tokat örneği)", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 1997.

- Öztürk, C.; Sosyal Bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış, Öztürk, C. (edt), *Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım* (22-49), 3. bs., Ankara 2007.
- Plagman, R. ve Pitner, R.; Educational Reconstruction and Today's Social Studies, *Kennedy High School, Cedar Rapids, Iowa* 1969.
- Şengün, M.; "Lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin bazı kişisel değişkinler açısından incelenmesi" *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, 2008.
- Tahiroğlu, M. ve Çetin, T.; "İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde sağlıklı olmaya önem verme değerinin öğretimine ilişkin öğrenci tutumları", *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yıl: 12, S. 2 (Ek, Özel Sayı) Bahar 2011, s.1633-1651.
- Tahiroğlu, M.; "İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma değerlerinin öğretimi ve değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının belirlenmesi", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, 2011.
- Tepecik, B.; "Sosyal Bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2008.
- Turan, S. ve Aktan, D.; "Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yıl: 6, S. 2, 2008, s.227-259.
- Uyguç, N.; "Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi", *D.E.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi*, C.18 S.1, 2003, s.93-103.
- Yazıcı, K.; "Değerler eğitimine genel bir bakış", *TÜBAR-XIX*, 2006, S. 19 s.499-522.
- Yıldırım, A.; "Gender Role Influences on Turkish Adolescents' Self-Identity", *Adolescence*, April 1993, s.1-23.
- Yıldırım, Y.; Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeyi ile Sosyal Tutumlarının İncelenmesi, *Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi*, Erzincan Üniversitesi 2014.
- Yuvacı, Z.; "Okul öncesi değerler eğitimi uygulayan okullardan seçilen değerlerin ve etkinliklerin incelenmesi", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2013.